

Коваль О.М.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри господарського права
факультету підприємництва та права
Київського національного університету
технологій та дизайну (м. Київ, Україна)*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ СПЕЦІАЛІЗОВАНИМ СУДОМ В УКРАЇНІ

Питання правового захисту прав інтелектуальної власності стає нагальним питанням зі стрімким економічним, соціальним та політичним розвитком країни. Питання охорони і захисту програмного забезпечення відображає значно більше занепокоєння в країнах з пізньої індустріалізацією.

Прийняття в новій редакції Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016-го і підписаний президентом Петром Порошенко, передбачає створення в Україні Вищого суду з питань інтелектуальної власності (далі ІР-суд). ІР-суди створені в багатьох країнах, зокрема в Японії, Фінляндії, Китаї, Південній Кореї.

Планувалося, що Вищий суд підвищить якість розгляду справ у сфері інтелектуальної власності, розглядаючи справи швидше, ніж існуюча система господарських, адміністративних і загальних судів. У перспективі цей суд може вирішувати справи без звернення до судового експерту, істотно спростить і здешевить судовий розгляд.

Відповідно до Закону у системі судоустрою діють вищі спеціалізовані суди як суди першої інстанції з розгляду окремих категорій справ, зокрема Вищий суд з питань інтелектуальної власності (ст. 31).

У Касаційному господарському суді обов'язково створюються окремі палати для розгляду справ щодо: захисту прав інтелектуальної власності, а також пов'язаних з антимонопольним та конкурентним законодавством (ч. 6. ст. 37).

Однак створення Спеціалізованого суду викликало багато питань та нюансів. В Законі чітко не визначено, який саме суд має переглядати рішення ІР-суд як суд апеляційної інстанції, або суд касаційної інстанції. Вирішення даного питання віднесено до процесуального законодавства. (зокрема, в п.1 ч.2 ст.36 Закону зазначається, що ВС здійснює правосуддя, як суд касаційної інстанції, а у випадках встановлених процесуальним законом, - як суд першої або апеляційної інстанції).

Жодного положення в Законі України «Про судоустрій та статус суддів» не зафіксовано: Як має наповнюватись штат працівників, строки передачі приміщення, де має виділятися приміщення, який орган та в які строки має передаватися приміщення, в якому саме місті має розміщуватись суд (м. Київ, м. Харків, м. Одеса тощо)? Як мають передаватися справи, які вже перебувають на розгляді суддів? В п.24 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про судоустрій та статус суддів» оклад судді вищого спеціалізованого суду визначено на рівні судді суду апеляційної інстанції (по суті, суддів Вищих спеціалізованих судів прирівняли до суддів апеляції і діє як суд першої інстанції, тому не зрозуміла логіка такої назви ВСПВ).

Отже Без чітких розмежувань повноважень юрисдикції, а також при наявності спорів між юрисдикціями – не буде позитивного ставлення до роботи всього суддівського корпусу.

Однак намітилися деякі позитивні тенденції створення Спеціалізованого суду. По-перше, на сьогоднішній день справи з інтелектуальної власності розглядаються судами різних юрисдикцій, що призводить до різного застосування одних і тих самих норм законодавства, що регулює інтелектуальну власність. І, отже, породжує різну судову практику - часто абсолютно протилежну. В даному аспекті створення ІР-суду дасть можливість уникнути різної правозастосовної практики і уніфікувати судову практику.

По-друге, незважаючи на те, що в судах різних юрисдикцій була введена спеціалізація суддів у справах інтелектуальної власності, судді як і раніше перевантажені розглядом справ, які не мають відношення до даної сфери, що не дає їм можливості глибоко вникати в досить специфічні питання. Це, в свою чергу, призводить до затяжного розгляду таких справ – від двох до п'яти років. Для прикладу, терміни розгляду патентними судами іноземних держав, в середньому, складають один рік. Так, Патентний суд Великобританії як правило розглядає подібні справи за 12-14 місяців, Федеральний Патентний Суд Швейцарії – за 12 місяців, Федеральний патентний суд Німеччини – максимум за 18 місяців. Передбачається, що Вищий суд буде діяти як суд першої інстанції, рішення якого можна буде оскаржити тільки в Касаційному господарському суді, що входить до складу Верховного суду. Тобто вже без апеляційного провадження, що, безумовно, значно скоротить терміни розгляду спорів з інтелектуальної власності. Більш того, з огляду на вузьку спеціалізацію Вищого суду, суддям не потрібно буде «розпорошуватися» на інші справи, що гарантовано підвищить якість розгляду справ з інтелектуальної власності та кваліфікацію суддів.

По-третє, відповідно до Закону судьями Вищого суду можуть бути особи, які, крім проходження кваліфікаційного оцінювання, мають досвід професійної діяльності в сфері інтелектуальної власності (патентний повірений або адвокат) не менше п'яти років. Вхідження до складу суддівського корпусу Вищого суду професійних юристів і патентних повірених, які мають значний досвід у цій сфері, буде також сприяти більш глибокому і компетентному підходу до розгляду таких специфічних справ. Можна також сподіватися, що вузька спеціалізація суддів Вищого суду дасть їм можливість не брати висновки судових експертиз за абсолютний базис рішень (як це відбувається сьогодні), а розглядати справи об'єктивно, з урахуванням всіх доказів.

Створення ІР-суду, швидше за все, не призведе до скорочення витрат сторін на розгляд справ з інтелектуальної власності: Законом не передбачено зобов'язання суддів мати або отримувати додатково технічна освіта, а значить, як і раніше потрібно буде проводити судові експертизи в кожній справі. Наявність технічної освіти у суддів Вищого суду було б доцільним і логічним, оскільки практично у всіх патентних судах іноземних держав така вимога для суддів існує, що значно економить гроші і час сторін в процесі. Наприклад, в Німеччині до складу суддівського корпусу Федерального патентного суду входять так звані «технічні судді» (technische Richter), які мають технічну і юридичну освіту. Судді патентних судів Великобританії та Швейцарії також повинні мати дві освіти: юридичну і технічну. Природно, що після початку роботи Вищого суду з інтелектуальної власності виникне багато питань, в тому числі щодо його повноважень, але в будь-якому випадку наявність спеціалізованого суду в цій сфері - це позитивний і серйозний крок для України щодо належного захисту прав інтелектуальної власності та інвестиційної привабливості. Серед останніх тенденцій змін в сфері інтелектуальної власності варто згадати, нещодавно були зроблені спроби ввести можливість notice and takedown у судове провадження. Незважаючи на те, що Закон України «Про державну підтримку кінематографії» ветоаний Президентом України, вважаємо, що введення takedown-notice – вже не юридична фантастика, а короткострокова перспектива. Тобто Україна найближчим часом отримає аналогічну США систему боротьби з порушеннями ІР-прав в Інтернеті.

Висновок.

Серед найбільших проблем галузі лишаються: погано врегульовані правовідносини щодо службових творів і творів, створених на замовлення. При спільної власності майнових прав (як в Україні) замовник замовляє розробку сайту, платить чималі кошти,

а розробник після здачі замовлення починає використовувати такий же сайт теж. Національне законодавство передбачає, що права належать спільно, якщо інше не передбачено договором. Україні потрібно змінити своє законодавство і дозволити розвивати бізнес. Інша проблема національного масштабу – відсутність в Україні свободи панорами. Ці та багато інших нюансів чекають свого вирішення на законодавчому рівні та шляхом напрацювання стабільної судової практики.

Список використаних джерел:

1. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 64. – Електрон. версія ред. 05.12.2012 р.

2. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 36. – Ст. 164. – Електрон. версія ред. 13.01.2009 р.

3. Про судоустрій і статус суддів: станом на 6 верес. 2013 р. : відповідає офіц. текстові. – Х. : Право, 2013. – 192 с.

4. Актуальні питання інтелектуальної власності та інноваційного розвитку // Актуальные вопросы интеллектуальной собственности и инновационного развития : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 15–16 листоп. 2012 р. – Х. : НДІ ПЗІР, 2012. – 372 с.

5. Кравець В. Р. Право інтелектуальної власності (у запитаннях і відповідях) : навч. посіб. / В. Р. Кравець, В. Г. Олюха. – К. : Центр учб. л-ри, 2012. – 264 с.